

Η αγάπη ως μέσο υπέρβασης του πόνου

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η κοινωνία ασθενούς με το φροντιστή, δηλαδή ανθρώπου προς τον άνθρωπο, αποτελεί προϋπόθεση της ίδιας της κοινωνίας με τον Θεό. Ο Κύριος διδάσκει ότι υπάρχει συσχετισμός μεταξύ του ελέους που ασκεί ο

άνθρωπος στο συνάνθρωπο και του ελέους που θα δείξει ο Θεός προς αυτόν.

Στην ευαγγελική περικοπή για την κρίση του κόσμου κατά τη Δευτέρα Παρουσία αναφέρεται «...ελάτε, οι ευλογημένοι απ' τον Πατέρα μου, κληρονομήστε τη βασιλεία που σας έχει ετοιμαστεί απ' την αρχή του κόσμου. Γιατί, πείνασα και μου δώσατε να φάω,...άρρωστος και μ' επισκεφθήκατε...»¹⁵².

Ως εικόνα Θεού ο φροντιστής μιμείται τον Θεό. Προσφέρει από την αγάπη που ο ίδιος έχει. Η ύπαρξή του ασθενούς δεν εξαντλείται σε αυτό που αναγράφεται στην ιατρική του καρτέλα. Διαφορετικά η συνάντηση πάσχοντος και φροντιστή μετατρέπεται σε ασθενή σε απομόνωση και συναισθηματικά αποστασιοποιημένου ατόμου. Αν δεν αναδύεται η αγαπητική ευαισθησία στον πόνο του άλλου όχι από οίκτο αλλά συναίσθησης της αδυναμίας.

Η ανακουφιστική φροντίδα των ασθενών τελευταίου σταδίου δεν είναι απλώς ατομικό δικαίωμα του ασθενή και επαγγελματικό καθήκον του φροντιστή. Αποτελεί τρόπο ύπαρξης εν κοινωνία ανθρώπων και Θεού. Για να υπάρξει ο άνθρωπος ως προσωπικό ον σε σχέση κοινωνίας με το συνάνθρωπο πρέπει να αντανakλά την ιδιότητα της αγάπης¹⁵³. Ο τρόπος με τον οποίο υπάρχει όμως ο Θεός αποτελεί το ήθος¹⁵⁴ της θείας ύπαρξης. Ο Θεός υπάρχει ως αγάπη¹⁵⁵ ταυτίζοντας τον τρόπο ύπαρξής του με το γεγονός της κοινωνίας των προσώπων. Η αγάπη που οδηγεί στη σχέση δεν αποτελεί επιμέρους ιδιότητα αλλά συστατικό της ουσίας.

Κατά τον ίδιο τρόπο ο άνθρωπος μέσα από την ετερότητά του συγκεφαλαιώνει την κοινή ανθρώπινη ουσία¹⁵⁶. Τουλάχιστον με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε από τον Θεό και με τον τρόπο αυτό μετά την πτώση και την υπαγωγή στην επίγεια πραγματικότητα έχει τη δυνατότητα να επανέλθει στην αρχική του κατάσταση.

Η ανάληψη υπευθυνότητας στην οδύνη του πάσχοντος οδηγεί στη συνείδηση της κοινωνικής ευθύνης έναντι της ατομικής. Η αναγκαιότητα ψυχολογικής θρησκευτικής στήριξης είναι δικαίωμα όλων διότι η ολιστική προσέγγιση δεν αφορά μόνο την ιατρική φροντίδα. Σημαντικό για την ανακουφιστική φροντίδα είναι η δυνατότητα στον ασθενή να εκφράσει το σωματικό και ψυχολογικό του άγχους¹⁵⁷ ελεύθερα. Κατά τον απόστολο Παύλο, είμαστε αλλήλων μέλη¹⁵⁸. Υπεύθυνοι ο καθένας για την ευημερία του άλλου, από τη σύλληψη μέχρι τον τάφο¹⁵⁹ και πέραν αυτού.

Στη χριστιανική παράδοση, έλεος (ελεήμον καρδία)¹⁶⁰ είναι η αρετή εκείνη η οποία συνίσταται στο να αισθανόμαστε συμπάθεια για όσα πάσχει ο πλησίον και να κινούμαστε προς ανακούφισή του. Η αγάπη προς το συνάνθρωπο δεν αποτελεί μία

συναίσθηματική έκφραση και κατάσταση. Αποτελεί μετοχή¹⁶¹ στη δύσκολη κατάσταση του άλλου. Αγαπώ δε σημαίνει ότι απαλλάσσω τον άλλο από το βάρος αλλά σηκώνω και εγώ το βάρος του πόνου. Δεν ξεχωρίζει ο ένας άνθρωπος τον εαυτό του από τους υπολοίπους αλλά όλοι μαζί μετέχουν της κοινής τους ουσίας. Καθώς ο άνθρωπος δεν μπορεί να γνωρίσει την ουσία του Θεού ως δημιουργήμα μπορεί να μιμηθεί τις ενέργειές Του με την αγάπη ως οντολογική ηθική κατάσταση.

Η θέωση¹⁶² δεν είναι κάποιο είδος φυσικής μίμησης ή βελτίωση της ανθρώπινης φύσης αλλά αφομοίωση του ίδιου του Θεού μέσω των ενεργειών. Δεν έχει να κάνει με κάποια αρετή ή εξέλιξη λογικών φύσεων αλλά είναι μια άκτιστη ουσιώδης ενέργεια του Θεού.

Η αγάπη του ανθρώπου προς τον πάσχοντα συνάνθρωπο δεν είναι η συναίσθηση ακριβώς του τι αισθάνεται ο άλλος, αλλά η κατάλληλη ανταπόκριση σε αυτό που αισθάνεται. Η απορρόφηση του πόνου του άλλου ως δικό μου συναίσθημα θα σήμαινε την απώλεια της μοναδικότητας των προσώπων ως αφομοίωση των δύο διαφορετικών προσώπων.

Ταυτόχρονα η διαδικασία απαλλαγής του πόνου κάποιου προσπαθώντας να τον κάνω δικό μου προϋποθέτει την πλήρη βιωματική κατανόηση της καταστάσεως που βρίσκεται. Δε δύναται υπό αυτή την προοπτική να πραγματοποιηθεί διότι είναι αδύνατη η κατηγοριοποίηση του πόνου των άλλων σε συγκεκριμένες περιπτώσεις εφόσον ο πόνος έχει διαφορετική έννοια για τον καθένα. Όπως επίσης και η ίδια η έννοια του πόνου. Διαφορετικά θα μπορούσα να αναλάβω ένα ρόλο όπως οι ηθοποιοί. Σε ανάλογη περίπτωση η διάσταση της αλήθειας του πάσχοντος με αυτόν που συμπάσχει παράγει ειρωνεία και όχι αγάπη.

Με την αγάπη αισθανόμαστε όλους τους ανθρώπους ως αναπόσπαστο μέρος της οντολογικής ενότητας¹⁶³ όλων των ανθρώπων. Δεν είναι η κοινή ουσία που στρέφει στην αγάπη αναγνωρίζοντας μια φυσική ομοιότητα. Είναι η αναλογία στις πράξεις διαφορετικών μεταξύ τους όντων¹⁶⁴ με σκοπό την ολοκλήρωσή τους. Η αληθινή ανθρώπινη κοινωνία αναπτύσσεται κατά το πρότυπο της Αγίας Τριάδας. Όπως κάθε πρόσωπο της Τριάδας δεν έχει μέρος αλλά το σύνολο της θείας φύσης¹⁶⁵ ως τέλεια θεότητα έτσι και κάθε άνθρωπος έχει ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Σημειώσεις

153 π.Ιωάννης και Λυν Μπρεκ, Από τη γέννηση ως τον θάνατο. Ορθόδοξες προσεγγίσεις σε Βιοηθικά διλήμματα, μετάφραση Πολυξένη Τσαλίκη-Κιοσόγλου, Αθήνα, Εν πλω, 2008, σελ. 26.

154 Χ. Γιανναρά, *Η ελευθερία του ήθους*, Αθήνα, Ίκαρος, 2002, σελ. 30.

155 Α' Ιω. 4, 16.

156 Χ. Γιανναρά, *Η ελευθερία του ήθους*, Αθήνα, Ίκαρος, 2002, σελ. 34-35.

157 Σ. Κυριακίδου, «Ποιότητα ζωής στην ανακουφιστική φροντίδα», Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου, στο διαδικτυακό τόπο: http://www.bioethics.gov.cy/Law/cnbc/cnbc.nsf/DMLconferences_gr/DMLconferences_gr?O, ημερομηνία ανάκτησης: 12/4/2014.

158 Ρωμ. 12, 5.

159 π.Ιωάννης και Λυν Μπρεκ, *Από τη γέννηση ως τον θάνατο. Ορθόδοξες προσεγγίσεις σε Βιοηθικά διλήμματα, μετάφραση Πολυξένη Τσαλίκη-Κιοσόγλου*, Αθήνα, Εν πλω, 2008, σελ. 21.

160 « Έλεος (το)», Θρησκευτική και Ηθική Ε γκυκλοπαίδεια, Αθήνα, Μαρτίνο, 1962-1968, στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.scribd.com/doc/40859736/%CE%98-%CE%97-%CE%95-5-2-3>, ημερομηνία ανάκτησης: 31/10/2013.

161 Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, *Επίσημα κείμενα Βιοηθικής. Μεταμοσχεύσεις, ευθανασία, υποβοηθούμενη αναπαραγωγή*, Αθήνα, Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος- Επιτροπή Βιοηθικής, 2007, σελ. 43.

162 π. Ν. Λουδοβίκου, *Ο μόχθος της μετοχής*, Αθήνα, Αρμός, 2010, σελ. 38.

163 Σ.Σαχάρωφ, *Ο Άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, Έσσεξ Αγγλίας, Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου*, 2013, σελ. 132.

164 π. Ν. Λουδοβίκου, *Ο μόχθος της μετοχής*, Αθήνα, Αρμός, 2010, σελ. 39.

165 Γ. Μαντζαρίδη, *Χριστιανική ηθική II. Άνθρωπος και Θεός, άνθρωπος και συνάνθρωπος, υπαρξιακές και Βιοηθικές θέσεις και προοπτικές*, Θεσσαλονίκη, Πουρναρά, 2010, σελ. 331.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΗΘΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑΣ» της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Νικόλαο Κόϊο.
